

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/1997 vp

Hallituksen esitys laiksi asumistukilain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä lokakuuta 1997 lähettänyt ympäristövaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 157/1997 vp laiksi asumistukilain muuttamisesta.

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä lakialoitteen 73/1997 vp (Marjatta Vehkaoja /sd ym.) laiksi asumistukilain 7 §:n muuttamisesta, joka on lähetetty valiokuntaan 3 päivänä syyskuuta 1997.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Raimo Kärkkäinen, ympäristöministeriö

- selvitysmies Pentti Arajärvi, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Sirkka-Liisa Karhunen, Suomen Kuntaliitto
- kehittämiskonsultti Pekka Borg, Helsingin kaupunki
- etuuspäällikkö Liisa Voutilainen, Kansaneläkelaitos
- järjestösihteeri Pentti Naulapää, Vuokralaisten Keskusliitto
- johtava lakimies Helena Kinnunen, Suomen Kiinteistöliitto
- sosiaalsihteeri Marja Pelkonen ja sosiaalsihteeri Aini Merentie, Invalidiliitto.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Ehdotuksessa esitetään muutettavaksi asumistukilakia. Asumistukijärjestelmässä sovellettava varallisuusperuste on johtanut yksittäistapauksissa kohtuuttomiin tilanteisiin. Tämän vuoksi varallisuusperuste ehdotetaan muutettavaksi sisällöltään samanlaiseksi kuin eläkkeensaajien asumistukijärjestelmässä. Asumistukilakia ehdotetaan samalla muutettavaksi niin, että liikaa maksettu asumistuki voidaan periä myös suoraan vuokranantajalta. Asumistuessa huomioon otettavien enimmäispinta-alojen määrässä voitaisiin jatkossa ottaa huomioon vaikeasti vammaisen henkilön erityinen lisätilantarve. Lisäksi

asumistukilakiin esitetään tehtäväksi eräitä teknisiä korjauksia.

Ehdotettu laki on tarkoitettu käsiteltäväksi siten, että se voidaan vahvistaa ennen kuin valtioneuvosto päättää asumistuen perusteista vuodelle 1998. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta lukien.

Lakialoite

Lakialoitteessa ehdotetaan asumistukilain 7 §:ää täydennettäväksi vammaisuudesta johtuvan lisätilan tarpeen huomioon ottavalla lisäyksellä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Perustelut**Hallituksen esitys*

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarkoituksenmukaisena. Asumistuen saamisen edellytyksiä on perusteltua joustavoittaa varallisuuden ja kuukausitulojen määrittelyjen osalta. Näin voidaan vähentää tilanteita, joissa tukea vaille jää ruokakuntia, jotka tulojensa ja taloudellisen asemansa perusteella ovat tuen tarpeessa. Tärkeää on myös huomioida vammaisen henkilön tilantarve asumistuen pinta-alojen määrittelyssä. Niin ikään perusteltua on, että liikaa maksettu asumistuki voidaan periä takaisin myös vuokranantajalta.

Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä sellaisenaan. Lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä valiokunta on kiinnittänyt huomiota seuraaviin seikkoihin.

Ensinnäkin valiokunta on todennut, että asumistukijärjestelmää ja toimeentulotukijärjestelmää ollaan parhaillaan sovittamassa yhteen. Periaatteena yhteensovittamisessa on, että asumisen tukemiseen käytetään asumistukea eikä toimeentulotukea. Tämän mukaisesti valtion vuoden 1998 talousarvioehdotuksessa on asumistukeen varattu 600 miljoonan markan vuositasokorotus. Uudistuksen tavoitteena on vähentää toimeentulotuen saajien määrää. Toimeentulotukea vähennettäisiin lisäksi niin, että asumistuen omavastuusta sisällytetään 7 prosenttia toimeentulotuen perusosaan.

Ympäristövaliokunta pitää sinänsä oikeana periaatetta, että toimeentulotuen käyttöä pyritään vähentämään korottamalla ensisijaisia etuuksia. Asumistuen korottamisen merkitys on toimeentulotuen saajille huomattava silloin, kun henkilö pääsee kokonaan pois toimeentulotuelta. Myös silloin, kun henkilö ei saa lainkaan toimeentulotukea, merkitsee asumistuen korotus tulojen nousua. Jos henkilö jää asumistuen korotuksen jälkeenkin edelleen toimeentulotuen varaan, uudistus merkitsee hänen saamansa toimeentulotuen alenemista, koska sillä katetaan osa asumistuen omavastuusta. Valiokunta huo-

mauttaa, että alentunut toimeentulotuki vaikeuttaisi etenkin toimeentulotuen pitkäaikaisasiakkaiden ja pitkäaikaistyöttömien asemaa. Näillä henkilöillä on yleensä myös heikoimmat edellytykset hankkia lisätuloja tai saada vuokrattua edullisia asuntoja.

Jotta toimeentulotuen käyttö vähenisi uudistuksen tavoitteiden mukaisesti, olisi asumistuen korotuksen kohdistuttava lähinnä ruokakuntiin, joilla on riski joutua toimeentulotuen asiakkaiksi. Tällaisia ruokakuntia ovat pienituloiset 1—2 henkilön taloudet (yksin asuvat, yksinhuoltajat). Vuonna 1995 toimeentulotuen saajista oli yhden henkilön ruokakuntia 63 prosenttia. Valiokunta katsookin, että asumistuen myöntämisperusteita koskevaa valtioneuvoston päätöstä valmisteltaessa tulee nykyistä paremmin ottaa huomioon yhden ja kahden hengen ruokakuntien asema.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että toimeentulotuen perusosan ja asumistuen kuntaryhmäjaotus poikkeavat toisistaan. Jos asumistuen omavastuuta aiotaan sisällyttää toimeentulotuen perusosaan, olisi kuntaryhmäjaotukset tarkoituksenmukaista saattaa toisiaan vastaaviksi.

Toiseksi valiokunta on todennut, että vuokra-asuntojen puute on lisääntynyt viime vuosina. Erityisesti kysyntää on pienistä asunnoista. Samanaikaisesti asuntojen vuokrat ovat nousseet selvästi. Tämä kehitys koskee varsinkin kasvukeskuksia. Saadun selvityksen mukaan tulokseksi on, että yli 60 prosenttia asumistuen saajista asuu tällä hetkellä asunnoissa, joiden vuokra ylittää enimmäisvuokranormin. Helsingissä määrä on 75 prosenttia.

Enimmäisvuokranormien ylitykset johtavat yleensä siihen, että asumista joudutaan tekemään harkinnanvaraisella toimeentulotuella. Kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen puute on siten myös tekijä, joka vaikeuttaa toimeentulotuen käytön vähentämistä.

Korkeiden vuokrien ja vuokra-asuntojen puutteen lisäksi enimmäisvuokranormin ylityksiin vaikuttaa asumistuen voimakas sidonnaisuus asunnon rakennus- tai peruskorjausvuoteen. Asuntomarkkinoilla vuokrat eivät kuiten-

kaan ole sidoksissa asunnon ikään. Kaupunkien keskustojen vanhoissa asunnoissa vuokrat ovat nykyisin varsin korkeita. Valiokunta katsookin, että asumistuen perusteita koskevaa valtioneuvoston päätöstä valmisteltaessa tulee nykyistä tarkoituksenmukaisemmin ottaa huomioon asuntojen ikärakenne.

Kolmanneksi valiokunta on todennut, että myös opiskelijoiden asuntotilanne on vaikeutunut. Opiskelija-asunnoista on kasvavaa pulaa. Lisäksi valtion vuoden 1998 talousarvioehdotuksen mukaan asumistuki poistetaan niiltä opiskelijoilta, jotka asuvat vanhemmilta vuokratuissa asunnossa. Ympäristövaliokunta ei kannata ehdotettua asumistuen poistoa. Ehdotuksella tavoiteltua säästöä tuskin saataisiin, koska tuen epäminen olisi helpohkosti kierrettävissä.

Neljänneksi valiokunta kiinnitti huomiota maahanmuuttajien asuntotilanteeseen. Valiokunta katsoo, että tästä kysymyksestä tulisi tehdä erillinen kokonaisselvitys.

Lopuksi valiokunta haluaa toistaa valtion vuoden 1998 talousarvioehdotuksesta antamassaan lausunnossa esittämänsä huolen myös siitä, että valtion rahoittamien vuokra-asuntojen puute on johtamassa asukkaiden valintaan entistä enemmän sosiaalisin perustein, mikä saattaa kärjistää vuokratuloalueiden sosiaalisia ongelmia.

Lakialoite

Valiokunta ehdottaa lakialoitteen hylättäväksi, koska se käsittelee samaa asiaa kuin hallituksen esitys, jonka valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi.

Päätösehdotus

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitys hyväksytään muuttamattomana ja

että lakialoite 73/1997 vp hylätään.

Helsingissä 28 päivänä lokakuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pentti Tiisanen /vas
 vpj. Markku Koski /kesk
 jäs. Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
 Tarja Kautto /sd
 Mari Kiviniemi /kesk
 Riitta Korhonen /kok
 Arto Lapiolahti /sd
 Suvi Lindén /kok

Hanna Markkula-Kivisilta /kok
 Eila Rimmi /vas
 Sakari Smeds /skl
 Helena Vartiainen /sd
 Pia Viitanen /sd
 Ulla-Maj Wideroos /r
 vjäs. Tuula Haatainen /sd.

